№ 6 ١٢ نویابر ١٩٠٧ سنه دوشنبه ١٩ شوال ١٣٢٥ سنه

الاصلاح

سنهٔ تأسیس ١٣٢٥

اخطار:

یبارلگان یازولرنی اوزگارتوگه هیئت تحریریه‌اختیارلیدر. باصلمغان مقاله‌لر کیرو یبارلماس. امضاسز مکتوبلر باصلماس.

غزیته‌نڭ بهاسی

سنه‌لك ٣صوم آلتی آیلق ١صوم ٥٠ تین ٣ آیلق ١صوم شاکردلر ایچون ٣ آیغه ٧٥ تین قزان شاکردلرینه آیلاب ٢٥ تین.

آدرس:
Казань, Номера „БОЛГАРЪ"
Редакція газ. „ЭЛЬИСЛАХЪ"
Телефонъ № 748

ЕЖЕНЕДѢЛЬНАЯ ГАЗЕТА
„ЭЛЬ-ИСЛАХЪ"

قزانده نسخه‌سی ٧ تین — علمی ادبی هفته‌لك غزیته — چیت شهرلرده ٩تین

دوماده تسینتر، جوهر فرد، مدرسه خبرلری، عوام درسلری، مکتوبلر، زکی شاکردنڭ مدرسه‌دن قولووی.

قزان ١٢ نچی نویابر

قرون اولی ووسطی تاریخلرینه‌مطلع اولان هر کمگه معلوم: بنی آدمنڭ معیشتی، عقلی هم تجربه‌سی بالانڭ آنادن طووب اوسووی وکمالتکه ایرشوی شیکللوك طوغان، اوسکان وآقرینلاب کمالتکه طابا سیر ایته‌در. بنی آدم علمسز وتجربه‌سز کوبی ییر یوزینه چغبلده، معیشتنڭ قسووی واویره‌تووی سببلی اوزینه کیره‌کلی نرسه‌لرنی بله باشلاغان، آلار حقینده تجربه‌لر قیلغان وآلارنی اوزیده بلمیچه کمالتکه طابا سوق قیلا باشلاغان هم حاضرده سوق قیلوب بارادر. حاضرده تکمیل ایتلوب قاعده‌لری بداهة درجه‌سینه کیترلگان فنلرنی قاراساق، آلارنڭ، موندن اوچ — دورت حتی ایکی — اوچ مڭ یل اَلکده وقت صباوتده بولغان ایکانلکارینی وفقط بیك کوب عقللر وبیك کوب تجربه‌لرنڭ خدمتلری صوڭنده‌غنه بو کمالتکه ایرشکان ایکانلکارینی کوره‌مز. بو ترقیلر بله‌ن برگه بنی بشرنڭ عقلیده ومعیشتکه بولغان نظریده بیك زور آدوملر بله‌ن ترقی ایتب: کوبدن توگلگنه قللرغه مالك بولوغه برده عجبله‌نمی عرفی براش دیبگنه قاراسالرده، حاضرگی عقللر وحاضرگی فکرلر بنی آدمنی مملوك بولور ایچون توگل، بلکه حریت ومسعودیة ایچون دنیاغه چقغان نرسه‌لر دیب قاراب قللر ملکله‌وگه بر وحشت دیب قاری باشلادیلر. کوبدن توگل گنه خاتونلرغه ناقصات دیب قاراو بیك مقبول بولسه‌ده، حاضرگی عقل وفکرلر آلارنڭ ایرلر

شكللوك ایكانینی تصدیق ایتدیلر. كوبدن توگل
گنه بنی آدم دنیاده فقط مشقت چیگه‌رگه كیره‌ك
دیب اویلاب، اوزینه‌ده كشیگه‌ده فایده‌سی تیمی
طورغان كلفةلرنی اوستینه یوكله‌وچیلرنی مقدس
وزاهد دیب آتاسالرده، حاضرگی عقل وفكرلر
آلارنی متكلف ویاكه‌شقان كشیلر دیب آطی
باشلادیلر. بولارنی فقط بر مثال ایتب كیتره‌مز.
الحاصل اوّلده معتبر صانالغان اشلرنڭ كوبسی
اول اعتبارلرین جویالتب، آلار اورنینه یاكه
فكر ویاكه اویلر چقب، بنی آدمنڭ عقلی
ومعیشتی تیگزلك، قرداشلك وسعادت عمومیه
دیگان نرسه‌لرگه طابا سیر ایته‌در. موندن یوزیل
ألك فنلر وافكار عمومیه بردرجه‌ده بولسه‌ده آلارنڭ
تكمیلی یولینده‌یوز تورلی كوب عقل وتجربه‌لر خدمت
ایتدكیندن بو كونده آلار نلله نیقدر آلغه كیتكا-
نلر وئلله نیقدر تكمل ایتكانلر. موندن بر نیچه
عصرلر اوّل بر قاعده‌لرنی برنرسه اثباتینه
استعمال ایتسه‌لر، بوكون شولوق قاعده‌لرنی تكمیل
ایتوب، بتونله‌ی آكار مخالف نرسه اثباتینه
استعمال ایته‌در. (مثال اوله‌رق بو نومرو غزیته-
مزده» جوهر فرد مقاله‌سینی درج ایتدك.) مونه
بو اوزگه‌رولر، بو ترقیلر شبهه‌سز تاتار معیشتی
ایچونده تأثیرسز قالورغه ممكن توگلدر: بتون عالم
یيرنی سیاره‌دیب اثبات ایتكانده، آنڭ اوگز موگزینده
طورغانلغینی دعوا ایتونیچك بر سفاهتدن عبارت
بولسه، یاكه‌فكرلرگه ویاكه‌معیشتكه قارشوتوروو آنی
بیلورگه تلامه‌وده شولایوق سفاهت وعقلسزلقدن
باشقه نرسه توگلدر. شوكار كوره‌ده: آلتی عصر
موندن اوّلده بولغان افكار وفنونني حاضرگه
قدر قل حدلی‌ده اوزگارتمی صاقلاب كیلگان
مدرسه‌لرمزنیده منگو اول كویگه قالدرو ممكن توگل،
آلارغه تكمیل ایتولگان ویاكه‌رتلغان فنلر
وفكرلر كرتورگه وقت وآلارنڭ شاكردلرینده

موندن آلتی یوز یل اوّلگی وقتده توگل —
مونه شوشی كونده — یگرمنچی عصرده طوررلق
كشیلر ایتدرب چغارورغه وقتدر.

بتون عالمنی تیمر یوللر چولغاب آلغانده —
توه بله‌ن سفر حكه‌لرین اویره‌نونی، بتون سیاسة
عالمین درسلكنگان ییر مسئله‌سنده (Аграр. воп.)
ذمی‌لردن كوبمی خراجة آلناچاغینی، سودا وهنر
لر بتونله‌ی ایكنچی طرز آلغانده — توه حسابندن
زكات بیرونی، سیاره‌لرنی وآلارنڭ حركتلرین
كوز بله‌ن تماشا ایتوب بولا طورغان عصرده —
آلتی یولدز ٤نچی قات كوكگه بركنلب قو-
یلغاننی سویله‌گان هیئة كتابلرینی اویره‌نونی
طاشلاب، زمان معیشت وحالمزگه تیوش نرسه‌لرنی
اویره‌نورگه وقتدر. بتون ضیالی ملتلر معیشت
حاضره‌گه مستعد روحانیلر یتشدرگانده، اول رو-
حانیلر زماندن بتونله‌ی خبردار بولوب! دیندن
تله‌گانلری مسلكلی ومعیشت فائده‌سینه استفاده‌گه
مقتدر بولغانده، بزنڭ روحانیلرمزنڭ‌غنه نادان
وزماندن خبرسز بولوب، بزنڭ ترقییمزگه مانع
بولوب، یولمزنی سد قیلوب، طوررلق‌غنه بولولری
ملتمز ایچون یات وعفو ایدلماسلك گناهدر.
بزنڭ بله‌ن بر ییل وبروك احوال معیشت ایچنده
طورا طورغان روس روحانیلری وآلارنی حاضرلی
طورغان مكتبلری نیندی فنلرگه محتاج بولسه، بز-
نڭ مكتبلرگه‌ده شولوق نرسه‌لر وبزنڭ روحانی-
لارمزغه‌ده شولوق بلم وحاضرلكلر كیره‌كدر. شو-
كار كوره‌ده حاضرگی ایسكیلك ایسركلگیندن
آینوب اطرافمزغه آیق كوزلر بله‌ن قارارغه،
یاكه فنی مكتبلر آچا باشلارغه وحاضرده‌گی رو-
حانیه مدرسه‌لرمزنی اساسلرندن اصلاح ایته‌رگه
تیوشدر: مدرسهٔ روحانیه‌لرمزنی اورطه وعالی اوله-
رق ایكی قسمگه بولب، اورطه مكتبلرن چن بلور-
لك ایتدرب عرب، ترك وتاتار تللری وادبیا-

تلری تعلیم ایتولگان اوستینه حساب، جبر، هندسه، طبیعیات، جغرافیه، تاریخ عمومی، دینی وملی هم یاخشی بلورلك درجه‌ده روس تلی اوقلورغه کیره‌کدر. مونك اوستینه‌ده مهمات دینیه‌نی بیك یاخشی اوقی وبلورلك وقت وعمر قالادر. علوم دینیه‌نك تفصیلاتینی وفلسفه‌سینی مکاتب عالیه‌گه قالدرب، اورطه دینی مکتبلرنی بترگان کشیلر بو عالی مکتبلرگه کررگه مستعد بولغانلری اوستینه آندن چغب آزغنه بر تکمیل بله‌ن باشقه مکاتب عالیه‌گه‌ده کررلك بولورغه تیوشدر. مونه بزنك مدرسه‌لر اصلاحی قایده‌طابا یر ایتارگه هم عاقبتی نرسه‌گه بارب چغارغه لازمدر! بلکه بزگه فن اوقوغان کشی دیننی تاشلی فن ودین برگه جیولمی دیه‌رلر. لکن بز بو کشیلرگه اساسا جواب بیرودن ئلك، دین‌نی حقایقغه مخالف دیب تحقیر ایتکانلکلری ایچون اوزمزنك علمانلق صفتمز بله‌ن پراتیستاۋات ایته‌مز هم اول کشیلرنی دین حقنده ادبسزلك ایتکان دیانتسزلر دیب طانیمز.

دوماده تسینتر

هر پارلامینتنك بیك اوڭلرینه‌ده وبیك صوللرینه‌ده قاتشماغان پارتیه‌لرنی عرفده «تسینتر» دیلر. تسینتر دیمك بیك کوب پارلامینتلرده قرارلرنی اوز قوللرینده طوتا طورغان پارتیه‌لر دیمکدر. تسینتر بعض وقتده صوللرغه قارشی اوڭلر بله‌ن قوشلب وبعض وقتده‌ده اوڭلرغه قارشی صوللر بله‌ن قوشلوب اوزینك فکرین پارلامینتده بیك کوب وقتلرده وجودکه کیتره‌در. تسینتر هر وقتده بورژوازنی پارتیه‌لردن عبارت بولب پارلامینت ومملکتنك هیئة اداره‌سینه قاراب: جمهوریتچیلر، مشروطه‌لق طرفدارلری بولا: گیرمانیه، آنگلیه کبی مملکتلرده مشروطه‌لق طرفدارلری-فرانسیه وجماهیر متفقه کبی مملکتلرده جمهوریتچی‌لردر. روسیه‌ده اۋّلگی ایکی دوماده تسینتر کادیتلر بولب هر قرارنی اوز تله‌ولرینه ایبه‌رتب یورگانلر ایدی؛ اما بو اوچنچی دوماده- یعنی کوبره‌ك وکیللری ظور بیر خواجه‌لری طرفندن صایلانغان پارلامینتده کادیتلر صول طرفده قالب تسینترلق آکتابریستلر قولینه کوچدی. ایکنچی تورلیره‌ك ایتکانده دومادن چغاچق بتون قرارلر آکتابریستلر تله‌وینه موافق صورتده چغاچقدر. دوماجیلب، آکتابریستلر اوزلرینك حقیقی یوزلرینی کورسه‌تکانگه قدر، اوڭ کادیتلر آکتابریستلرنی اوزلرینه طابا بر آز صولغه‌راق طارتب، صول آکتابریستلر واوڭ کادیتلردن مرکب مشروطه‌لق طرفداری تسینتر تشکیل ایتوامیدنده ایدیلر. لکن دومانك اۋّلگی ایکی مجلسنده کاده‌تلرنك بو امیدلری وجودکه چقمایاچق طاطلی خیالگنه ایکانینی کورسه‌ترگه اولگردی: اۋّلا) رئیسلکگه صایلانغان آکتابریست اوزینك اۋّلگی دومانی آچو، خطبه‌سنده مشروطه‌لق حقنده بر سوز بولسن ایته‌دی. ثانیا) ایکنچی مجلسده رئیس معاونلری صایلاوده آکتابریستلر همه‌سی «چن روسلر» واوڭلر بلان حرکت ایتب، رئیس معاونلگینه بر آکتابریست-بارون‌مه‌یندروف ایله بر «چن روسلر سایوزی» اعضاسی کنه‌ز ۋ.م. ۋالکولنسکی‌نی صایلادیلر. کاده‌تلر طرفیندن قویلغان اوڭ کاده‌ت ماکلاکوف اوزینك علمی پارلامینت اشلری بلووی بله‌ن تیگیلرنك ایکیسینه قاراغانده‌ده مستحق‌راق بولسه‌ده آکتابریستلرنك «چن روسلر» بله‌ن برگه حرکت ایتولری سببلی صایلانمی قالدی.

الحاصل آکتابریستلرنك مشروطه‌لق طرفداری پارتیه‌لرگه قارشی استبداد طرفداری «چن روسلر» بله‌ن قولغه قول طوتشب حرکة ایته‌چکلر ایکانینده حاضر هیچ بره‌و شبهه ایته آلمیدر.

اوچنچی دومانـڭ تسینتری «چن‌روسلـر» آڭلی طورغان معنا بلەن‌گنه مشروطەلق طرفدارى بولاچقدر. مونڭ اوستینه برنچی، رئیـس معاونی ژ. م. ژالـکونسکینڭ فقط اورطه مکتب آبرازاۋانیه‌سـی بلەن‌گنه ایکانینی‌ده خاطرگـه آلساق، آکتابریستلرنڭ «چن‌روسلر» غه آرتق محبتلریندن ناشی آبرازاونیه تیکشرب طوررلق حاللریده قالماغان ایکانلـگینی کورەمز. اوتکان ایکنچی دوماده سیکریتار کادەت چەلنەکوف ایدی. هم‌شول خدمتینه ایڭ مستحق کشی ایکانینی اینکان خدمتلری بلەن اثبات ایتەرگه ئولگرگان ایـدی. لـکن بو دوماغه آکتابریستلرنڭ طرشوی، سایه‌سینـده اوتـکان دوماده اوزینڭ بتـون خلـق وکیللرینه قارشی ادبسزلك ایتوی وخولیغانلرچه قیلنوی ایله دوما زالیندن اونبش کونگه‌قودرتلب چغارلغان صارازئویچ صایلاندی.

شوشی قیاسلردن قاریلرمز بودوماغه‌ده اوّلگی دومالرغه قاراغان‌کوزبلەن، قارارغه ممکنمی ایکانینی اوزلری استخراج ایتسەلر کیرەك!

ف. امیرخانی

جوهر فرد

عزیزم.... افندی!

لغات علمیه کتابلری بیان ایتدیکلرینه کوره جوهرفرد (Атомъ) وایکنچی عبارتله -الجزءالذی لایتجزی- اثباتی یونان حکیملرندن «فیثـاغورث» غه منسوبدر. بعضیلر: ایڭ الك بونی فینکەلولردن میدا شهرینڭ «موسخوس» اسمنده برذات میدانه قویمش واثباتی ایچون دلیلر کتورمشیدی فیثاغورث ایسه بو مذهبنی فینکەلولردن آلدی، دیبورلر. هر حالده اوشبو مسلك دنیـاغه فیثاغورث واسطەسیله نشر اولنمشدر.

ایلك عصرلرده وخصوصا یونان فلاسفەلری آراسنده جوهر فرد اثباتی عالمنڭ نه روشده ترکیب ایدلدیکنی بیلمك حقنده‌استعمال ایدیلنور ایدی. عالمنڭ حادث وقدیم اولماسی، حادث اولدیغی تقدیرده حدوثی زمانمی دگلمی؟ مسئلەسی یونان حکیملری آراسنده عصرلرچه بیوك برمحرکه‌اولمشدر.

عباسیلر دورنده یونانلـولر اثرلری ترجمـه ایدلدیکنده جوهر فرد وحدوث عالم مسـئلەلری وبونلر قبیلندن بر چوق مادەلر ترجمه ایدلدی. ویونانلولر آراسنده یورمش دلیللرده تمامی ایله اهل اسلام آراسینه اورنلاشدی.

مذکور عصرده اولان اسلام حکیملری وخصوصا «اخوان الصفا» جمعیتی بیگرا کده آرسطو فلسفەسینی شریعت‌که تطبیق ایتمك ایله مشغول اولـدقلرندن یونانلولرنڭ حدوث عالم مسئلەلرینی قرآن شریفنڭ عالمنی مخلوق اللهدیه خبـر ویـردیکی حکمینه تطبیق ایلرلر وبونڭ ایچونده یونانلولردن ترجمه ایتدیکلری دلیللرنی (بو جمـلەدن بری‌ده جوهر فرد اثبات ایتمك دلیلیدر) کتورورلر ایدی.

حالبوکه یونانلولرنڭ اوزلرندن «ابیکـوروس» و«دیمقراطیس» نام ذاتلر جـوهر فـرد اثبـاتی سببندن بو عالمده طبیعی بر ترکیب ممکن اوله چغنی سویلرگه باشلامشلر وبونگله‌ده معاذالله انکار صانع ایچون نیگز قوررلر ایدی. اوشبو سببدن «آثار»ده ابوالنصر ترجمەسنده: «ولیس فی القول بالجزءالذی لایتجزی نجاة من ظلمات الفلاسفة بل هو نفسه من اصول الفلاسفة» دیمشیدك.

صوڭ فلاسفەلردن دیکریت، غاسندی، نیوتون لینبتس وغیرلر ابیکوروس و دیمقراطیس طرفندن اختراع ایدلمش مذهبنی یڭیدن‌احیا ایدب آوروپاده انکار صانع توغروسنده بر مذهب تشکیل ایتدیلر.

ایشته بونلر ایله مناظرەغه کرشمش بوکونگی مسلمانلر اللرندن کلدیکی قدر جوهر فرد (الجزء

الذی لایتجزی) نی انکار ایدرگه وآنڭ اثباتی ایچون کتورلمش دلیلرنی بوزارغه طریشەلر.

معاصرلرمز اولان اسلام عالملری طرفندن مادیون خلافنده یازلمش رساله ومقالەلرده جوهر فردنی انکار ایدرك بلکه غیر متناهی صورتده قابل قسمت اولدیغنی دعوی ایتمکارینڭ سببی اوشبودر

ایلك خلقلرنڭ قابل تقسیم دگل دیه اعتقاد ایتدیکاری جوهر فردنی آوروپا فلاسفەلری الکتریق واسطەسیله بالفعل تقسیم ایدرگه موفق اولمشلر وبوکیساکلرگەده «ایکترون» دیه اسم وبرمشلردر. (عربچه یازلمش اثرلرده لیکترون «دقیقة کهربائیة» دیه ترجمه ایدلمشدر.

خلاصه: یونان فلاسفەلرندن برفرقه جوهر فرد اثبات ایتدکاری سببندن عالمنڭ زمانا حادث اولدیغنی دعوی ایتدیلر، اهل اسلامدن متکلمون هم اوشبو یولنی اوزلرینه مسلك ایلدیلر. فقط تجاذب قاعدەسی میدانه چیقدیغی صوڭ آوروپا فلاسفەسی جوهر فرد اثباتی سببندن انکار صانع ایدرگه کرشدیلر. بونلره کوره انکار صانع ایچون جوهر فرد اثباتی لازمدر.

اوشبو صوڭغی عصرلرده جوهر فرد علم کیمیاده استعمال ایدلنورگه باشلانمش وبو سببدن کیمیا فوق العاده ترقی ایتمشدر.

شیخ الاسلام ابو العباس تقی الدین ابن تیمیة الحرانی (٧٢٦ ده وفاتدر) اوزینڭ بر کتابنده دییور: «ابو المعالی جسمنڭ جوهر فرددن مرکب اولمقی حقنده اجماع دعوی ایتمشیدی فقط صوڭرەدن بوسوزگه اوزی‌ده اشانمادی، ابو الحسین البصری (معتزله عالملرندندر) ایله ابو عبدالله الرازی (فخر الدین الرازی اولسه کرك) ابو المعالی روشنده بوحقده شبهه ایچنده قالدیلر. اجماع دعوی ایدرگه نیچوك ممکن اولسون؟ جسمنڭ جوهر فرددن مرکب ایدکین نه رسول الله ونه اصحاب کرام وآنلرنڭ اتباعلری سویلادیکی مروی دگلدر.

طوغروسی مسلمانلردن علم وتحقیق ایله شهرتلری اولان ذاتلرنڭ هیچ برندن بویله سوز صادر اولمامشدر.

بلکه اهل حدیث، اهل تصوف، فقها وعموما اهل اسلامنڭ عقلاسی معتزله، جهمیه واهل کلام طرفندن احداث ایدلمش اوشبو دعوانی رأسا انکار ایدەلر. (جسم) دیگان سوزدن عربلر (جوهر فرددن مرکب برشی دیه آڭلامیلر. اهل لغت، شریعت وقرآن شریف اصطلاحنده جسم، فلاسفه ایله اهل کلام اصطلاح ایتدکلری شیدن خاص وطوغروسی‌ده. گودە-وکوزگه کورلەکده اولان-شخص-دیەکدر!) ابن تیمیه سوزی بونده تمام اولدی.

ابن تیمیەنڭ بو سوزلری هر وقتده اولان عادتنه کوره لزومندن زیادەدر. زیرا جوهر فرد اثباتی اصول شریعتدن دگل ایدیکی ایچون دگل بلکه اصول شریعتدن اولنەچغنی وبونڭ سببندنده فلاسفەلرنڭ کوب ظلمتلرندن خلاص اولنەچغنی دعوا ایدنلر ایچون دلیل قویمق لازمدر.

ابن تیمیه سوزی دلیل دگلدر. اعتقادات حقنده قطعی دلیل ایله ثابت اولمادیغی حالده هیچ شی دلیل اولاماز. فقط نقلیات وسنت بابلرنده ابن تیمیه بیوك بر قوّت واقتدار صاحبیدر:

اذا قالت حذام فصدقوها * فان القول ما قال حذام

دییولور ایسه اورنسز اولماز.

روسچه یازلمش «لغات عامیه وفنیه» لرگه مراجعت ایلر ایسەڭز بو طوغروده چوق شیلر آڭلارسز. «دائرة المعارف» دەده بوڭا دائر بر چوق تفصیلات واردر،

حدوث زمانینڭ ضروریات دینیەدن اولمەسی مسئلەدر، اما بوڭا سبب اولسون دیه انکار صانع دلیلنی تلقین ایتمك، قاش یاصامق اولوب، کوز چیقاروچی‌غه اوخشامازمی؟

رضاء الدین بن فخر الدین (اورنبورغ)

«تكذیب»

محترم «الاصلاح» جریده‌سینك، ٥نچی نومرنده، بزم قاسم مدرسه‌سی حقنده یازغان نرسه‌لرگز توغری توگلدر. بزم مدرسه‌گه اصلاح فکری کرگانگه اون یلدن آرتق‌در. هم آقرون آقرون مدرسه‌نك مادی ومعنوی جهه‌لری اصلاح قیلونه‌در. معلومگز، اصلاح دیگاچده بیك تیزگنه بولمیدر. تدریجی بولورغه تیوش. هم اصول جدیدگه‌ده افراط کیتارگه یارامیدر.

بن ایمدی سزنك بزه اسنادگزه، نیچه ماده‌ٔ نقض لر کیتورام. اوّل‌لرده مدرسه‌ده، کیشته‌لر ایکی‌شر قات ایدی. ایمدی بونلار بتریلوب برقات‌غنه قالدی. تگی‌لر اورنینه هر بولمه‌گه، ایشك یانونك بیش قات کیشته‌لی زور اشقاف‌لر اشله‌تدیلر. توبان قات‌لرینه، قازان تریلکه قاشق‌لرنی قویامز یوغاریسینه قومغان‌لر، آیاق کیوم‌لرمزنی یورغان ومندرلرمزنی قویامز. فقط بوغنه‌می... بونه‌ده کچن سنه، استنجا خانه‌نی اصلاح ایتولدی. اوّلك ایده‌نی تبانه‌ك بولغانغه ...نده چاچرای ایدی. طبیعی اوگفایسز بولاایدی. ایمدی، ایده‌نی حتی بر آرشین مقدارنده یوقاری اشله‌تولدی. استنجا قیلورغه بیك اوگفای بولدی. اون یل اچنك ایکی تورلی اش آزمونی! ایمدی بر آز آش‌خانه‌مز تغزراق، غسل خانه وطهارت آلا تورغان اورنلارده بر آز تغزلق ایتسه‌ده تدریجا انشاه بر اون یللردن بونلارده اصلاح اولوناچق. هر نرسه تدریج بله‌ن.

معنوی جهه‌لرنده ایسه، بزده، صرف خوان‌دن باشلاب، ختم اول (عقائدخوان) لرغه قدر هر سنه جای باشنده امتحان قیلونه. اوّلراك سنه‌لرده شمسیه‌گه قدرگنه امتحان قیلونه ایدی. شولای هر نرسه تدریجی. خصوصا عقائدنك «مهم» اوچ مبحث: بحث حدوث، بحث ذات، بحث صفات‌دن دقه‌لی امتحانلار اجرا قیلونه. نقلیات قسمینه امتحان‌لر حاضرگه یوق. چونکه اصول جدیدکه افراط کیتو بولا. هم «تدریج» کرك.

صرف ونحودن امتحان‌لر بیك دقت‌لی، بعض بالالردن ایکی یوز ایللی‌شر سؤال‌لر واقع بولا. علم قرآن وحدیث‌دن هم کوز کونلری، هم رمضان آینك، تفسیر، مشکوة، فقه اوقوله. فقط معلومگز بونلار مشکلات توگل (بزم مدرسه‌ده علم کلامغه اصطلاحی) بونلارده تحقیق ایدرلك نرسه یوق. بو یل‌لرده سلم وتهذیب بتریلوب اورنینه، تفسیر حدیث قویولدی. ایساغوجی، شمسیه‌لر قالدرلدی، چونکه هر نرسه‌ده وسطخیرلی. اخلاق‌دن، عین‌العلم درسلری اولگی‌گه نظرا یشراك قویولدی. تاریخ‌دن مخصوص درس قویولغانی یوق، لکن داملا سوز آراسنك، تاریخ‌دن‌ده سویلی. تاریخ‌دن باشقه، هر تورلی، عرب تلنك یازلغان کتابدن، بز عبارة اوقیمز داملا تاتارچه ترجمه قیله باره، شولای اینوب مخصوص «درس» آلامز. فن‌لر دیساگز، جغرافیه کریمی‌نی، داملادن مخصوص درس صالوب اوقیمز.

بزه اسنادگزك فقط بوسی مستثنا. بونی تکذیب ایتمایمز. «ختم اوّل» درجه‌سنك‌گی‌لر، حتی «چغونی» ده اوقیلار.

آخری وار

مدرسه خبرلری:

١ مدرسهٔ حسینیه:

مین مدرسهٔ حسینیه شاکردلرندن اولدیغمدن آنك حقنده افراط تفریط یاغینه کیتمایچه‌گنه‌ده بایتاق نرسه‌لر یازا آلام یازدیقلرم هم تمامیله حقیقت دیوب دعوا قیلامن.

مدرسهٔ حسینیه: بناسینك زورلغی، صنف، آشاو، یاتاق، اداره، مسجدبولمه لرینك منتظم‌لغی،

ایچنده ایلیکتریکلر، تیلفون، معلملر، اوچیتللر، مدیرلر ایچون مخصوص کانسالهریهلر، ادارهکاتبی، برنیچه مبصر، اون‌بیشلاب معلم، اونلاب خادملر بارلیغی، وارداتینڭ کوبلیگی هم قیامته قدر تأمین قیلنووی، معلملرینڭده وظیفهلری درجهلرینه کوره یتارلیك اولووی ایله روسیهده برنچی مدرسهلر دیوب ایتورگه یاریدر. هم مادی جهتی تمامیله اصلاح قیلنغانده دیورلکدر.

اما معنوی جهتینه برکره نظر ایتسهك: قارتایوب اشدن چققان، تجددی آنچق باشینه بوسنهگنه چققان یفك بورك کیودن اوقتووی جییدن اوهام وخیالاتدن عبارت اولوب، همان مین قارت خلفه، مین‌قارت مدرس دیوب اکفر، شگفر یوری طورغان شیخ فانی‌لر، ترکیهده اشکه یاراماغان، بونده‌ده آطنه صایون کتاب آلماشدروبده بر نرسه بلدره آلماغان جیدین صایاق صاندراقلر فضیلتی تماکی طارتماو، نمازدن قالماو، اوزون جبه کیودنگنه عبارت بولغان مصریلر آنڭ صنوف اعدادیه معلملری بولوچیلغی، مدیرنڭ یوقلغی، مدیر وظیفهسینی برفیلهفیبل مدرسه نظامنی، مدرسه ادارهسنی صالداتلر نظامینه، صالداتلر کازارماسینه تطبیق ایله اجراء قیلوچیلغی، معلملر کوزدن آلوب غنوار باشینه قدرلی پروغرام ونظام یاصاو ایله عمرلرینی اوزدرووی، اوقولغان درسلرنڭ هرقایوسی امتحانغه کرتلماینچه برنیچهسی گنه کرتلدیکندن، معلملر قش بوینچه امتحانغه قویاچق درسلرینی گنه باشقه درسلرنڭ ساعتلری ایلهده آلماشدروب اوقتوب امتحانغه کرمی طورغان درسلر بساری آلتونلاغان رام ایچندهگنه یازیلوب قالووی، عقائد وتفسیر درسلری بتونلای فن خلافنڭ اوقتلووی، معلم آلغان وقتلرنده کیومینڭ اوزونلغی، تماکی طارتماوی، مرائیلغی، یونلرینڭ قرلغان بولووی‌غنه اعتبارغه آلنووی، اصولِ تعلیم وتدریس دن اصلا خبری اولمغان تلینڭ ضعیفلگی ایله برابر تاتارچهده برکلمه ایته آلمغان، ارتعاش عصبی مرضیله مبتلا ذات شریفلرنڭ آنده معلملك قیلووی...... نظر اعتباره آلنور ایسه مدرسهٔ حسینیه معنوی جهتدن برده اصلاح قیلنمغان دیوبده ایتورگه ممکن.

مدرسهٔ حسینیهده معنوی جهتدن، باشقه مدرسهلرگه قاراغانڭ، برآرتقلق بار ایسه اولده: ادیب فاضل رضاءالدین افندینڭ آنڭ معلملك ایتمکی، صنوف رشدیهده یومیه اوچ ساعت، صنوف اعدادیهده هفتهده ایکیشار ساعت روس لسانی تعلیم ایدلمسی وروس لسانی معلملرینڭ لیاقتلی یگتلر اولمسیدر.

اما صرف، نحو درسلری نول درجهسندهدر، رشدیهنڭ صوڭ صنفندهغی شاکردلرنڭ یازو بلماولری، اتفاق، اعتقاد، عرفان، طبیعت کبی سوزلرنی بتون صنفلری ایله اینتیفاق، غیرفان طابیعات صورتلرنده یازدیقلری اوز کوزم ایله کورلمشدر.

ایشته اول معصوملرنڭ بویله قصورلری نیدن کیلمشدر؟ صرف نحو معلملرینڭ اوقوتا آلماوندن توگلمی؟ اوزغان سنهده رشدیه اوچنچی صنف شاکردلری نحو درسیله امتحانغه کره آلمادیقلری کبی اعدادیه برنچی صنف شاکردلری قش بوینچه اوقودقلری حدیث اربعین امتحاننده برجملهدن عبارت عربی العبارهنی درستلاب اوقی آلماولری یاشللی، زندارلی فاحش خطالری نیدن ناشی ایکان؟

بونلر حقنده بر محاکمه اوقوچیلره حواله ایدلمشدر.

مدرسهٔ حسینیهنڭ هیئت تعلیمیهسیده بونی اوقور، یازدیقمز سوزلر هرنه قدر آغر وآچی کیلسهده حقلقنی انکار ایتمزلر ظنیله یازیلدی.

مدرسهٔ حسینیه حقنده بودفعه شول قدر ایله اکتفا قیلوب، باشقه وقتلردهده یازغالاونی وعد ایلهِ سوزنی بتدرام.

بر شاکرد

ایچنده ایلیکتریکلر، تیلفون، معلم‌لر، اوچیتللر، مدیرلر ایچون مخصوص کانساله‌ریه‌لر، اداره‌کاتبی، برنیچه مبصر، اون‌بیشلاب‌معلم، اونلاب خادملر بارلیغی، وارداتینك کوبلیگی هم قیامته قدر تأمین قیلنووی، معلم‌لرینك‌ده وظیفه‌لری درجه‌لرینه کوره یتارلیك اولووی ایله روسیه‌ده برنچی مدرسه‌لر دیوب ایتورگه یاریدر. هم مادی جهتی تمامیله اصلاح قیلنغان‌ده دیورلك‌در.

اما معنوی جهتینه برکره نظر ایتسه‌ك: قارتایوب اشدن چقغان، تجددی آنچق باشینه بوسنه‌گنه چقغان یفك بورك کیودن اوقتووی جییـن اوهام وخیالاتدن عبارت اولوب، همان مین قارت خلفه، مین‌قارت مدرس‌دیوب اکغر، شگفر یوری طورغان شیـخ فانی‌لر، ترکیه‌ده اشکه یاراماغان، بونده‌ده آطنه صابون کناب آلماشدروب‌ده بـر نرسه بلدره آلماغان جیـین صایاق صاندراقلـر فضیلتی تماکی طارتماو، نه‌ازدن قالماو، اوزون جبه کیودن‌گنه عبارت بولغان مصریلر آنك صنوف اعدادیه معلم‌لری بولوچیلغی، مدیرنك یوقلغـی، مدیر وظیفه‌سینی برفیلسه‌فیبل مدرسه نظامنی، مدرسه اداره‌سنی صالداتلر نظامینه، صالداتلر کازارماسینه تطبیق ایله اجراء قیلوچیلغی، معلم‌لر کوزدن آلوب غنوار باشینه قدرلی پروغرام ونظام یاصاو ایـله عمرلرینی اوزدرووی، اوقولغان درسلرنك هرقایوسی امتحانغه کرتلماینچه برنیچه‌سی‌گنه کرتلدیکندن، معلم‌لر قش بوینچه امتحانغه قویاچق درسلرینی‌گنه باشقـه درسلرنك ساعتلری ایله‌ده آلماشـدروب اوقتوب امتحانغه کرمی طورغان درسلر بـاری آلتونلاغان رام ایچنده‌گنه یازیلوب قالووی، عقائد وتفسیر درسلری بتونلای فن خلافنه اوقتلووی، معلم آلغان وقتلرنده کیومینك اوزونلغی، تماکی طارتماوی، مرائیلغی، یونلرینك قرلغان بولووی‌غنه اعتبارغه آلنووی، اصول تعلیم وتدریس‌دن اصلا خبری اولمغان تلینك ضعیفلگی ایله برابر تاتارچه‌ده برکلمه ایته آلمغان، ارتعاش عصبی مرضیـله مبتـلا ذات شریفلرنك آنـده معلم‌لك قیلووی...... نظر اعتباره آلنور ایسه مدرسهٔ حسینیه معنوی جهتدن بـرده اصـلاح قیلنمغان دیوب‌ده ایتورگه ممـکن.

مدرسهٔ حسینیه‌ده معنوی جهتدن، باشقه مدرسه‌لرگه قاراغانده، برآرتقلق بار ایسه اول‌ده: ادیب فاضل رضاءالدین افندینك آنده معلم‌لك ایتمکی، صنوف رشدیه‌ده یومیه اوچ ساعت، صنوف اعدادیه‌ده هفته‌ده ایکیشار ساعت روس لسانی تعلیم ایدلمسی وروس لسانی معلم‌لرینك لیاقتلی یگت‌لر اولمسیدر.

اما صرف، نحو درسلری نول درجه‌سنده‌در، رشدیه‌نك صوك صنفنده‌غی شاکردلرنك یازو بلماولری، اتفاق، اعتقاد، عرفان، طبیعت کبی سوزلرنی بتون صنفلری ایله ایتتیفاق، غیرفـان طابیعات صورتلرنده یازدیقلری اوز کوزم ایله کورلمشدر.

ایشته اول معصوملرنك بویله قصورلری نیدن کیلمشدر؟ صرف نحو معلم‌لرینك اوقوتا آلماوندن توگلمی؟ اوزغان سنه‌ده رشدیه اوچنچی صنف شاکردلری نحو درسیله امتحانغه کره آلمادیقلری کبی اعدادیه برنچی صنف شاکردلری قش بوینچه اوقودقلری حدیث اربعین امتحاننده برجمـله‌دن عبارت عربی‌العباره‌نی درستـلاب اوقی آلماولری یاشللی، زنـدارلی فاحش خطالری نیـدن ناشی ایکان؟

بونلـر حقنده برمحاکمه اوقوچیلره حـواله ایدلمشدر.

مدرسهٔ حسینیه‌نك هیئت تعلیمیه‌سی‌ده بونی اوقور، یازدیقمز سوزلر هرنه قدر آغر وآچی کیلسه‌ده حقلقنی انکار ایتمزلر ظنیله یازیلدی.

مدرسهٔ حسینیه حقنده بودفعه شول قدر ایـله اکتفا قیلوب، باشقه وقتلرده یازغالاونی وعد ایله سوزنی بتدرام.

بر شاکرد

٢ بیکلان مدرسه‌سی:

تاتارلر آراسینه اصول جدیده کروب، مکتب مدرسه‌لرده بواصول ایله اوقته باشلاغانده بومدرسه‌ده‌ده ابتدائی قسمنده یاڭی اصول ایله معارف اسلامیه کتابلری اوقتوله باشلادی ایسه‌ده اصل ترکی تانتمق ایسکی اصولدن گلوك آیرلماماش ایدی.

بو صوڭ ٥نچی سنه‌ده بیکلان شاکردلری ابتدائی مکتب‌لری مکمل بولمغانغه عربیات قسمنده برده یاڭی اصول قویلماغانغه نزاع چغاروب تورلی شکایت وکوب سوز وحرکتلرده بولندیلر.

مدرس ذوبان حضرت، بوڭا قدر عربیات قسمنده اصول جدیده‌نی قبولگه مجال یوقلغن عله‌کورکازوب ایندی اول‌عله مندفع اولوب عربیات قسمنده‌ده مجال تابلغانون سویله‌ب‌شاکردلرنڭ ایتەگن قبول ایتدی.

ذویله ٦نچی سنه یاز شاکردلردن براونی اصول تعلیم اوگرانورگه جیباروب بالذات براو قزانده آچلمش دارالمعلمین‌ده برجای اوقوب قایتوب ٦نچی سنه کوزنده ابتدائی قسمی ٣صنف اولمقله یخشی اصلاح ایدلوب اصول صوتیه ایله ترکی تانتوله همده عربیات قسمنده ریاضیات کوب اولماسه‌ده‌برگه‌رشدی ٤صنف‌اعدادی‌ایکی صنف اولمقله نظام ایدلوب ٩ معلم ادارەسنده اوقتلا باشلادی.

بویل ایکنچی سنه‌سی شاکردلر یاڭی اصول ایله اوقورغه تمام آشقنوب کیلوب برنچی اوکتابرده ١٠ صنف اولمقله اصلاح ایدلوب رسمی درس باشلاندی.

حارث صفا اوغلی

---

٣ مدرسهٔ تونته‌ریه

اوتکان قش شاکردلر مخدوملرنڭ اتفاقی ایلن، اصلاح کیراك مونه اوّلا بزنڭ کتابلرنی: عقائد اوقوغانلرغه برابر مختصرده اوقوتولا بارسون باشقه‌سنه دخی باشقه کتابلر آرتدرولسون دیه سویله‌نه باشلاغاچ منه بروقت بوواقعه‌نی حضرتمز ایشته‌ده تیزگنه مدرسه‌گه کروب یکرمی دورت شاکردنی یاتقزدروب آرقالارینی اوزینڭ دؤورنیك مالایندن صوقدرتا. اصلاح‌نی بز اوز اوستبزگه آلامز دیگان مخدوملرمز بو اشلرنی بارسون شاکردلرگه آوداروب آنڭ اوستینه بزنڭ بو توغریده اصلا دخلبز یوق دیب بتونلای انکار ایته‌لر.

ایندی بو سنه مدرسه‌گه شاکردلر جیلوب جیته باشلادیلر. لکن خلفه‌لر کورنمی: قایسی معلم بولوب کیتکان قایسی استانبولغه کیتکان. باری شول حضرت آرقاسنده یاخود حضرت فاتحه‌سنده قایچانغنه بلش میقروبی بولورمز دیب‌یاتا تورغان برر نرسه بار، آلارغه‌ده شاکردلرنڭ میطع بولاسی‌لری کیلمی طورالار عاقبت خیرلی اولسون باشقه‌چه اصلاحده یوق چورتده یوق.

عبدالله

داخلی خبرلر:

«الاصلاح»نڭ ٢نچی نومرنده استرلیتماق وقفی حقنده یازلمش خبرنڭ حقیقت حالی بویله‌در:

استرلیتماق‌نڭ برنچی محله مسجدی‌ومدرسه‌سی ایچون دیه وقف ایدلمش طاش کیبتلرنی، اوفاده آخون ومدرس وقاضی جنابلری اوزملکنه کچیرمك بولوب، محکمه‌ده اش یورتمکده‌در. وقفنڭ شرعی بولمدغنی وجه کوستروب کندی قورصاغنه خدمت سائقه‌سیله نیچه یللر وقف دیه یورتلمش عمارتلرنی، یوتماقچی بولادر. ملالر ایچون بوندای انصافسزلق برشی بولمدیغندن عجب‌له‌نورلك اورون کورنمیدر.

*

بوسنه ایچون استرلیتماق شهر اوپراواسی مسلمان‌مدرسه‌لری‌ایچون برمڭ صوم آقچه ویرمشلر،

بو آنچه‌غه مدرسه‌لر ایچون اوطن وسائر کیره‌ک نرسه‌لرنی آلمشلر.

خوالین اویازنده ٢٦ نچی مایده‌غی جمعیتنڭ قرارینه بناءً ١٤ نچی سنتابرده مسلمان مکتبلرینه زیمستوادان ایکی مڭ روبله بیررگه غلاصنیلر قرار ویردیلر. زیه‌سقوی صابرانیه‌نڭ تصدیقنه قویله‌چقدر.

ترکستان ییپارخیه‌سنده، مسلمانلر ایله مناظره قیلشورغه ومسلمانلرنی خریستیانلقغه دعوت ایتارگه میسیونیرلر یتشدرر ایچون مخصوص قورسلر (مکتب) آچمقچی بولالر. ترکستان قطعه‌سننڭ بیپسقوپی اوشبو حقده بر پرویکت یاصاب سینودغه عرض قیلاچقدر.

اورسکی ده معتبرانندن حاجی عباس کینیکیفی اجتهاد ایتوب «ناوی استروییننیه» قسمنده قزلر مکتبی صالورغه اوپراوادن اورن بیردردی. شول اورنغه قزلر مکتبی صالینادر. کیله‌چک یل منتظم صورتده اوقو باشلاناچقدر. بو طوغروده‌غی همتی ایچون عباس افندیگه خلق تشکر ایته‌در.

باکو شهرنده اولان ٩ نچی روس مسلمان اشقولاسنده قارت مسلمانلر ایچون ١٩ نچی اوکتابرده جمعه کون درسلری آچلمشدر. برنچی درسده ٥٠ مسلمان اولوب، درس اوقومشلر. «تازه حیات» خبرینه کوره قارت مسلمانلر اوشبو جمعه درسلرینه محبت ایله یورمکده‌لردر. درسلرنی دوام ایتدرر ایچون شهر ادپراواسی دورت یوز صوم اعانت ایتمشدر، لکن بو آنچه آز اولدیغندن مسلمان بایلرندن یاردم صورامق فکرنده‌لردر. «وقت»

ن. ک. افندینڭ خبر بیروینه کوره ته‌توش اویازی توبه‌ن بالطای قریه‌سنده محله خلقی قارت ملانڭ مسجدلرده هم مجلسلرده برده وعظ سویلامگانی اوچون هم مدرسه‌گه کروب بالالارغه سبق اوقتماغانی اوچون اوستینه محله‌نی تربیه قیلورلق، بالالرنی اوقتورلق ایکنچی ملا قویمشلر.

بوندن مقدم باکوده ترقیپرور آدملر طرفندن «نشر معارف جمعتی» آچلدیغی گازیته‌لرده یازلمش ایدی.

بو جمعیت آچلغاندن بیرلی خیلی فائده‌لی اشلر اشله‌دی. شهرنڭ تورلی بیرینه ابتدائی مکتبلر آچدی، بو کبی مکتبلرگه معلملر یتشدرمك ایچون بر دار المعلمین تأسیس ایتدی. بو جمعیت بوندن صوکره‌ده رشدی واعدادی مکتبلر آچارغه اجتهاد ایده‌چکدر.

«سعادت» مکتبینڭ بناسنده بولغان مجلسده آغا موسی تقییف جنابلری مکتب فائده‌سی اوچون هر یل بیش یوز صوم بیروب طوراچغنی اوستنه آلدی. مجلسکه کیلگان کشیلرنڭ بعضلری یل صایون بیش یوز صوم، بعضلری اوچه‌ر، ایکیشه‌ر یوز صوم بیره‌چکلرینی اعانه دفترینه یازدیلر.

باکو معتبرانندن آغابالا قولییف یللق اعانه‌دن باشقه اون بالانڭ اجرت تعلیمیه‌سینی، کییم وبوتکا اوخشاولی حاجتلرینی هم بر معلمنڭ معاشلقینی (ژالونیه‌سینی) اوز کیسه‌سندن ادا قیلاچغینی وعده ایتدی.

مجلسده‌گی کشیلرنڭ بعضلری‌ده «سعادت» مکتبی اوچون خصوص اوی بنا ایتکان وقتده بیشه‌ر ایکیشه‌ر مڭ صوم اعانه قیلاچقلرینی اوستلرینه آلدیلر.

باکوده تورلی جمعیتلر طرفندن یاکا یاکا مکتبلر آچلا. اما بزنڭ قزاننڭ آچلغان مکتبلرنی یابالر.

صالحجان حضرتنڭ مكتبى ومدرسەسى قارا گروەلرنڭ اجتهادى ايلە يابلدى.

بوڭا باشقە برايكى مدرسەنڭدە يابلغان حكمنى ايديكينى سويليلر.

اى قزان مسلمانلرى! سز قايچان باشقەلردن عبرت آلوب، علوم ومعارف اوچون اجتهاد ايلە باشليسز؟ يوقسە، هيچ برگنز اوقومیچى عموما طولچوكچى بولوب بتمكچى اولاسزمى؟ يولدز

قزان خبرلرى:

تجويد برلە قرآن اوقو حرام ديب مجلسلردە سويلى تورغان حبيب‌الله حضرت شاكردلرى حضرت سوزينە قارامينچە، بوقش بيستە بالالارنى اوز آرا اصول صوتيە برلە اوقوتە باشلامشلر.

منە حضرت! دنيا نيشلى كيلەسى يل ذالەنى لر اوقورغەدە صورارلر بو بوزوق شاكردلر!

١٣نچى نويابردە، سەشنبەكون، كيچ ساعت ٨يارمدە «ناوى قلوب» زالندە ابراهيم ميرزا تيريغولف طرفندن تاتار تلندە هرتورلى يغوشلى آورولار حقندە، خصوصا خاليرا توغرسندە درس اوقويەچقدر.

بو درسنى تڭلارغە شاكردلر قالماسلار ديب اوشانەمز.

مدرسۀ محمديە ادارەسى: بوكونلردەگنە، استخارەلر ايتوب، تاغن ئللەنيلر اشلاب، اوقوتر ايچون پروغرام توزوب تمام ايتمشلر. تيزدن بيك چنلاب، قستروندرب، سغانوب اوقوتە باشلايەچقلر ايمش.

ياشا زبيدە ياشيمين!

بوكونلردە احمدگراى حسنى وشركاسى طرفندن «ياشا زبيدە، ياشيمين!» اسملى دورت پردەلى تياترو اويونى موقع انتشارغە قويلوب مغازينلردە برنيچە كون ياتقاندن صوڭ ناشرلرى طرفندن جيلوب آلنغان. سببى ايسە بوكتاب باصلماس بورون ناشرلرگە طوطى كورنوب باصلغاچ بايغوش بولوى ايمش. ياشا زبيدە، ياشاسون تياترو تنقدچيلرى!.

مهم تصحيح

ادارەمزگە ٤نچى نومرو الاصلاحدە «پشلس» قريەسى امامى صابر حقيندە يازلغان مبالغەلى خبرنى تكذيب ايتب كوب مكتوبلر كيلەدر. جملەدن برسيدە «ترى كشى» امضاسى بلەن كلگان مكتوبدر. بو مكتوبدە صابر ملانڭ قشقاردەغنە اوقب، شوندە اوقلا طورغان خيالاتدن باشقە بر نرسەدە بلمى ايكانينى وبتون مجدلگى دە تجويدنى انكار ايتمەودن عبارت ايكانلگينى كورسەتلەدر.

بوحقدە غزيتەگە كرگان مقالەچكنڭ خطالق بلەن: تيپوغرافيەگە بيەرلگان مقالەلرنڭ ينمەوى تقديرينە ديب حاضرلەب قويلغان مقالە اورنينە ادارمزدە قالغان خادم صاتاشدرب بيرگانلكدينگنە كرگان ايكانچيلگينى بيان ايدب قاريلرمز حضرينـدە شوندى ظـور مساهلەمز ايچون استغفا ايتەمز.

حقيقتنى بزگە تنبيە ايتكان افنديلرگەدە تشكر ايتەمز غزيتەمزنڭ مسلكينى بلگان كشيلر بو مقالەنڭ قصدا درج ايتلوينى البتە اويلاماغانلردر. چونكە غزيتەمز صابر ملاغە قاراغاندە مستحقراق كشيلرنىدە آندى كولكى واوزيندن اوزى يالغانلقينى كورسەتب طورا طورغان سوزلر بلەن ماقتامى وماقتامايەچقدر.

عوام درسلری:

٣نچی نومردن مابعد

قزان اونیویرسیتیتی بو وقتلرده روسیه‌نڭ باشقه اونیویرسیتیتلرینه قاراغانده حر مسلکی وترقیپرورلگی بله‌ن آیرلا ایدی. بو وقتلرده استودینتلری آز ایدی، لکن فنگه وافکار عمومیه‌گه بیك قزو محبت بله‌ن قاریار هم هرنرسه‌ده کوب استفاده ایتارگه طرشالر ایدی. مونه شول استودینتلرنڭ برسیده ١٤ یاشلك لاباچوفسکی ایدی: روموفسکی اجتهادی آرقاسینده مونده جییلغان پرافیسورلرده وقتلرینده بیك کیره‌کلی وشاکردلرینه بیك محبت بله‌ن معامله ایته طورغان کشیلر ایدی. وبولاردن بعض ریاضیات پرافیسورلرینڭ اجتهادی آرقاسینده قزان اونیویرسیتیتینڭ ریاضیات شعبه‌سی غربنکیلر درجه‌سینه یتکان وپرافیسورلرنڭ اوز طرفلریندن‌ده کوب اونیویرسیتیتلرگه قاراغانده یوغاری طوتولا باشلاغان ایدی. ١٨٠٩نچی یلده لاباچوفسکی یاش معاملك خدمتی ایتوب، پرافیسورلرغه بولوده باشلادی هم طرشلغی، مستقللگی وطبیعتینڭ اوتگه‌رماوچیلکی بله‌ن فنده بیك آلغه کیتب ١٨١٢نچی یلده جدی فنی اثرلرده وجودکه چغاره باشلاغان. لاباچوفسکی‌نڭ مشهور اثرلرندن بعضلری شولاردر: «ئلمینتارنایا آلگیبرا» «هندسه‌گه دائر» وباشقه کوب نرسه‌لردر. الحاصل قزان اونیویرستیتی‌نڭ چغارغان ضیالی‌لری آراسنده ایڭ برنچیسینه اونیویرستیتینڭ حریتی ویاخشی ریکتریڭ تأثیری بیك کوب بولغان وشولار آرقاسنده فن علماسندن ظوری یتشکان.

شوکار کوره بزنڭ مدرسه‌لرده‌ده اگر یاخشی کشیلر یتشسن دیسه‌ك، حر مسلك وآکلی مدرسلرنی مدرسه‌لرگه یولداش ایتو تیوشدر.

گیمنازیه طلباتندن ع. ب.

مکتوبلر:

محترم محرر افندی، بومکتوبمنی غزیته‌کزگه درج ایتسه‌کزله!

مدرسهٔ خالدیه:

بو یللرغه قدر مدرسهٔ خالدیه شاکردلرینڭ کوبلگی اعتباری بله‌ن قزانده ٣نچی مدرسه اعتبار ایتله ایدی. محله‌ینڭ قزانده ایڭ بای محله بولوین اعتبارغه آلساق شولای بولورغه هم تیوش‌ده ایدوکن آڭلیمز. لکن بو یللرده شاکردلرینڭ اصلاح طلب ایته‌باشلاوی، مدرسلرینڭ شونی سبب ایتوب تورلی یالغانلر بله‌ن خلق بله‌ن شاکرد آراسینه برودة صالولری بله‌ن، مدرسه حاضر تدنینڭ آخر باسقچینه کیلب یتدی: حاضر شاکردلرنڭ مدرسه‌گه کیلگانلرینه تمام اوچ آی بولدی، شول مدتده ایسه یاش ملا مدرسه‌گه آیاقن باسقانی یوق، قارتی ٣—٤مرتبه مختصر درسینه کردی. خیر، مدرسلرمزنڭ درسکه کررگه وقتلریده بولغانی یوق: صابر ملا هر کوننی پچان بازارینه چغب یانینه عین‌الله شاکرد، صابان طوبی گرای، غیبت وبهتان قابچیغی محمدجان حافظ کبی مهمل کشیلرنی جییب غیبت صاتودن، یاش ملامزنڭ ایسکی تیمر تومر بازاریندن، قاون قاربوز اره‌قینده کیبتدن کیبتکه یورب کشی چه‌ینه‌ودن بوشاغانلری یوق. بیچاره طلبه‌لر حاضرگه قدر اوچ آی وقت ضایع ایتوب ٣—٤ مختصر درسی طڭلادیلر. موندن صوڭده حضرتلرمزنڭ قربان به‌یرمندن صوڭ قربان آشلرینه یورب اوزدراچاق وقتلرین استثنا ایتسه‌ك یاڭادن ٣—٤ آی قالغان وقتده بومدرسلرنڭ تحت ریاستینده نی تحصیل ایتمك کیره‌ك؟ مدرسلرمز حاللری بله‌ن توه قوشینه بیك اوخشیلر: مدرسه‌گه یاڭا فنلر کرتکز اصلاح ایتکز دیساڭ حرام دیلر، آلای بولسه آلارنی انکار ایتمیچه‌گنه

اوز بلـگانلرگـز بله‌ن ماتاشـدرب تورگز دیساك
وقتلری یوق ملت‌که نور صاچوچیلرنی چه‌ینه‌ودن
بوشانه‌یلر. ٢٠٠ ملت بالاسینك عمری فقط شوشی
انصافسزلرنك خاطری ایچون ضایع بولا. بو شخصلر
ملت آلدینده مسئولیتدن قورقماسه‌لر، دیانتلیلك
دعوا اینه‌لر بیت، خـدای قارشینده مسئولیتـدن
قورقورغه کیره‌کلی ایدی. بو کونلرده مدرسه‌گه یا۔
غارغه اوطن یوق؛ اوّلك شوشی محترملرنك طرشب
شاگردلرنی خلقغه دشمان ایتوب کورسه‌تولرینـك
حسن نتیجه‌سیدر. مینم بوسطرلرنی یازودن آلارنی
تحقیر یاخود باشقه شوندی بر عرض آڭلانماسون.
مقصودم فقط خلقمزنك تفکر وتعقل ایده آلورلقلرینه
ملتنك چن دشمانلرینك قایده ونیندی کشیلار
ایکانینی‌گنه کورسه‌تودر.

محله‌خلقیندن ایچی کویوچی.

اداره ملةاوزبنك دشمانلرین تیز کونك آڭلاب،
آلارنك موندن‌صوڭك ترقیغه مانع بولوب طوراچق اور
نلریندن ارغتب به‌ره‌چکنده شبهه یوقدر.

محرر جنابلری!
شول بکتوبمنی معتبر «الاصلاح» غزیته‌گزگه
درج قیلماقڭزنی اوتنه‌م.

کوبدن توگل—اوفاده مدرسهٔ عالیه طلبه‌لاری
بر جه‌معیت یاصادیلر بو جمعیت‌که مدرسه‌نی صا۔
لدروچی افندیلارنی‌هم باشقه معتبرسوداگیرلارنی‌ده
چاقردیلار. جمعیت‌ده سویلانگان سوزلر شاکرد۔
لارنك تورمشلارینك قصورلغی حقنده ایدی.

شاکردلار اوزلارینك اوکنابر باشنك مدرسه
تمام بوله‌دیوب چاقرلوبده بوکونگه قـدر مدرسـه
تمام بولماینچه مسجد آستنده ١٠٠ کشی اورننده ایللی
شاکرد قدر ترولارندین همده مسجد آستی بیك
صغرق حفظ‌صحت جهتندین بیك مشکل بولغا۔
نلقدین جیلغان افندیلارگه بیك آچق آڭلاتد۔
یلار شول قدر قزغانچ بولدی سوزلـگان وقتلارده
کوب کشی‌لرنك کوزلارندین یه‌ش چغارغه مجبور
قیلدی همده بولارنك بومشکل حاللرندین خلاص
قیلور اوچون سلیم‌گرای جانتورین جنابلاری هرکمدین
برآز اعانه قیلولارن اوتندی لـکن!... مع‌التأسف
باری ٥ صوم قدرلیگنه جیلدی اونبش‌لب بولغان
مرحمتلو بایلارمزدن بواعانه‌نك بیك آز ایکانلـگن
کـورگاچ جانتورین جنابلاری اوزی ١٠ صوم
ویردی.

همده جمعیت خلقی شول ساعتدوك مدرسه‌نك
خادملارینه پاراڤاینی جلطرغه امر قیلدیلار، امید
قیلورغه یاری بلکه براون کوندین مدرسه
شاکردلار توروراق بولور.

درس باشلانوی قایچان اوله‌چق؟ بـو سؤالغه
جواب بیرووی چیتنراك شولایك مدرسه‌نك الگر۔
ووینه اعتبار قیلماق درسنك باشلانویده تیـز
بولور دیوب ایتوب بولمیدر.

فیض‌الرحمن المنصوری

محرر افندی! اوشبو مکتوبمنی «الاصلاح» قه درج
ایتسه‌گزله

بزنك منزله اویـازی تلنچتمـاق قریه‌سنـده
(٤٠) – (٥٠) سنه‌دن بیرلی درس ایتلـگان خلفین‌لر
مدرسه‌سی مشهوردر.

بومدرسه‌ده ایسکی زمانلرده قارت حضرتمز درس
ایتوب کوب ملالر یتشدردی حضرتمز قارتایغاچ
اوغلی محمدالمنصور مخدوم قزاندن قایتوب مدرسه
مزنی اصولغه قویوب اون‌سنه‌لر درس ایتوب کوب
معلملر یتشدرسه‌ده توغری سوزلی بولوی سببلی
آنی باشقه برقریه‌گه یبروب بخـارا مکه ومدینه
یورگان برادری میرزاعبدالرحمن افندینی قایتا
روب مدرس ایتدیلر مذکور افندی اوّلـگی سنه‌ده
یخشیغنه درس ایتسه‌ده ایکنچی سنه‌لرده بزبخاراد

شوشلای ایته تورغان ایدکدیه شاکرلرنی توقمی باشلادی. همده شول آولنك مؤذن بالالرنك اشپیونلقغه قویوب خلقه آراسون تمام بوزوب شاکردلرگـه ظلم ایته باشلادی، شول ظلمغه توزه آلمی بوسنه‌ده یخشی خلقه‌لر مدرسه‌دن کیتدیلر مذکور یازو تانیمغان اشپیکلر خلقه بولوب قالدیلر حاضرنده حالمز بیك یمان، عمرمز تمام هلاك بولدی مدرس اوزی بای قزی ایله کیف صفا قیله آخ حالمزنی قاراغان کشیلر یوق.

امضا: ك. ف.

متفرقه

٥ نچی نومردن ما بعد

بیچاره زکی شول قدرلی عذابلاندی، ایزلدیکه عمرنده بو صفقه کرماسکه آنط ایتدی. نی بولسه بولدی، نماز بتدی، دعاده باشلاندی. قاری افندی‌نلك بلا حساب ولاعذاب جنتکه ادخال ایلیه، تگان ایلیه، کبی سوزلرندن صوك عموم جماعت آمین دیب قچقرا، بزم شاگردلرده آمین دیگانده دعا قبول بوله ایمش دیب بلدکلرندان خلقنك آمیننك آلدندنغنه یاالله فلانچه صوم بیر دیب ایتوب آلالار ایدی. دعا بتدی؛ خلقده توگاراکلنوب اوتوردیلر. صدقه ثولاشونه باشلاندی. حلقه‌غه ثله‌گه آلماغان شاگردلر ایکی قوللرنی حلقه‌ده‌غی آدملرنك ایکی یاغندن صوزوب اوتوره‌لر ایدی گویا بایلر ایکسی ایکی آدمنك قولی دیب ایکسنه‌ده آقچه صالاچق ایمش.

نی توشسه‌ده توشکاندر، صدقه بتدی، خلق قایتا باشلادی، بزم شاگردلرده مدرسه‌گه قایتدیلر. شاگردلرنك قایوسی بیك شاد، کیفلی، کوله‌چ یوزلی. بعضاری بیك قایغولی: بدبخت فلان آدم آلغی صفقه کرتمادی، فلان بای برگنه تین بیردی دیب صوقرانمقده‌لر. سیگکاکوبمی‌ده؛ سیگکا کوبمی دیب صوراشدیلر، شاللر شولدر آقچه‌لر صاناشدیلر، آشادیلر، اچدیلرده، ایشك توبنده آلغی صفقه کورگان قیونلقلرنی وآغزولرنی بترو ایچون اورامغه طارالدیلر. بعینه جنازه‌ده‌غی حاللر موندده بولدی. ایندی ختمده اوتدی، بو ختم ایچونك شاکردلرنك بر نیچه کونلری اوقومیچه اوزدی بزنك زکی مخدوم بو حاللرنی هیچ کورمادیکندان، کمال تعجبله بو شاگردلر نیگه برده اویالمیلر؟ نیچون آقچه ایچون بو قدرلی طرشه‌لر ایکان؟ دیب عجبسنب یوری ایدی. بو حاللر زکی ایچون آقچه‌سز بر «که‌میت» ایدی. شاکردلر ختم مسئله‌سینی اونوتوب آزراق اوقی باشلاغانلر ایدی، عیدیقینلاشدی، شاگردلر طاغن‌ده اوقودن سورولوب یارطی عمرارینی عید سوبلاب اوتکاره باشلادیلر: عید تیزراك جیتسه ایدی، فلان ایدی دیگان سوزلرنی تکرار ایته باشلادیلر. عیدکه ٧ کون قالدی. شاکردلر عید ایچون آزادده ایدیلدیلر. بزنك زکی رمضان بوینه‌ده برده یخشی‌لاب اوقومای یوروگان ایدی؛ ایندی بیگراك طنچ کونلرین شایاروبقنه اوزدرا ایدی. باشقه شاکردلر عیدده نیچوك کوبراك کلانورگه؛ نیچك کوبراك آقچه جیارغه، بو یارمینکه‌ده نیچك کوب فائده ایدرگه کیره‌ك دیب یول حاضرلاب عید ایچون طرشا باشلادیلر: ایبداش عیدده کم برلن یوریسك؟ مینی‌ده برگه آلوب یورسا کچی.

— یوق ایبداش، مین اوزم‌ده فلانلرگه‌گنه ایاروب یوریمن.

ایبداش عیدکه نیچه‌گنه کون قالدی؟ بز شهرده بولغان بایلرنك یورطلرنی باوب قویارغه کیراك. نیندای اورامده، نیندای بایلر بار همه‌سنی‌ده بلوب، یازوب قویارغه کیراك. مثللو سوزلر کوب شاگردنك آغزندن ایشدلمکده ایدی.

بیك‌راك اجتهادلی بولغانلر ژیۆسکه طانوراق آدم‌لرنی آلوب بونده بای بارمی، یوقمی؟ ایدـ یکنی قابقـه باشندن قاراب اونتلماسون دیـب یازوب آلوب یوری‌لر هم اوّل فلانچه‌گه صوکره فلانچه بایغه بارورغه کیراك دیب پراغرام،لرده توزوب قویالر ایدی. عید یقین‌لادی. شاگردلر اذاوقعت سوره‌سنی بیگراك تکرار اوقی باشلدیلر. شاگردلر قایوسی بایلرنڭ یورطنی ازلی، قایوـ سی اوزینه ایبداش ازلی، قایوسی عیدده‌بایلرـ غـه کورنو ایچون چاپانلر آلوب کیله باشلادیلر. فقط بزم زکی مخدوم بایلرنڭ یورطنده بلمـای، بوییك الکان توگل، شوسببلی آنی برسی‌ده‌قاطشد رمایلرده اوزی‌ده قاطشورغه تلامه‌دی. شاگردلـرـ نڭ دورت کوزایله کوتکان عید طاڭی طوغدی، اذاوقعت‌نی بیك کوب اوقوب نمازغه کیتدیلر. زکی‌ده برگه کیتدی، نمـاز اوقوب قایتدیلرده آلای بولای ایدوب عیدکه‌ده کیتدیلر. زکی اوزنڭ ایونه اویرانگانچه برشادلق کون حسابلاب عیدکه کیتدی. عید اوقودیلرده برزنڭ زکی تمام شادلق ایله‌گنه مدرسه‌گه قایتدی. مدرسه‌گه کروب ایبداشلر قایتقاچ فلان ایندارگه کیراك، تملی نرسه‌لر آلوب، چای اچارگه کیراك دیب، اویلاب ایبداشلرنی کوتوب توراباشلادی. عیددان قایتقانغه بایطاق وقت بولدی. زکـی یالغوب بتدی. نیگه بولای قایتمادیلر؟ ئلـله برار بـای همه‌سنی چاقروب آلوب کیتدیمی ایکان؟ئلله‌مین یالغشوب نمازنی بترماینچه قایتدم‌می ایکان؟ دیب بیك اویلانه. وآبدری باشلادی.

آخری بار

عالمجان ابراهیمف

تصحیح

اوتکان نومیر «الاصلاح»نـڭ، ٥نچی صحیفه‌سنـده «بر مانع ترقیگـ،» دیگـان شعرده‌گـی «چرلوب» کلمه‌سن «جربو» دیب اوقورغه تیوش.

ادارەدن جوابلر

معلم ش.عونی‌گه ـ اوزڭزگه هم طرفڭزدن کوندرلـگان آدرسلرگه چققان نومرلر وقتنده کوندرلدی. ایرشمه‌وند، اداره عیبسزدر.

کامله بشیریه خانم‌گـه ـ مظفریه خانم‌نڭ مکتبینی ماقتاب یازغانڭز خط بیك مبالغه‌لی کورنه: اداره‌مزگه کیلگان خبرلرگه قاراغانده مظفریه خانم‌نڭ خدمتی اولقدر ماقتارلق کورنمی، خصوصا آلکینلر یورطینده‌گی روسچه اوقـلا طورغان اوچیلیشچه‌ده‌آنڭ تاتارچه‌دن معلمه بولب حسابلانبده برنرسه اوقتماغانلقیندن بیك شکایت ایته‌لر.

م، جارمحمدی افندیگه ـ وعده‌ڭزگه تشکر ایته‌مز. غزیته‌مز فقط سزنڭ کبی آچق فکرلی قرداشلرمزگه آرقالانب قنه بارادە مقاله‌ڭز بعض سببلردن ناشی حاضرگه باصلمی. ا. بیکیمفکه ـ مقاله‌ڭز کیله‌چکده باصلر.

بولجبفه ـ مقاله بیك اوزون بولغانلقدن باصلمی. کیله‌چکده شول تیماغه قصقاراق ایتب یازساڭز باصلر.

طومسکیده‌معلم ا. افندیگه ـ مقاله‌ڭز خصوصا آخری بیك گوزل یازلغان، لکن بیك اوزون بولغانلقدن درج ایته آلمیمز. اگر لطف ایتب شولوق مفهومی قصقه ایتب، لکن آخرنڭ مفهومین قالدرمیچه یازب جبرسه‌ڭز درج ایته‌رمز.

اعلان‌لر

اورنبورغ شهرنده چغاتورغان ادبی، سیاسی، کولکی ورسملی «چوکیچ» ژورنالینه مشتری دفتری آچقدر. «چوکچ» بوکوندن اعتبارا: رسملرینه مینیسترستوانڭ آیروچه قراربنه بنأً مقدم سینزور قویلمقدن حاضرگه هر هفته چغا آلماینچه آیده اوچ دفعه هیچ طوقتاوسز چغوب طوراچق وبو کونگه‌قدر بولندغی مسلکنده دوام ایده‌رك، حرلکده بتون تاتار مطبوعاتی عالمنده یالغز کیونچه دوام ایده‌چکدر. سنه‌لك بدلی ۳ صوم. یارم سنه‌لگی ۱ صوم ٥٠ تین قزانده «الاصلاح» اداره‌خانه‌سنده هم «معارف» و «صباح» کتبخانه‌لرنده آبونه قبول ایتله وبره‌مابصاتله‌در.

Оренбургъ, редакція жур. „Чукчъ“

قزانده ذوسکر یسینسکی اورامنده آلکین یورتنده

م. م. تاتارسکی.

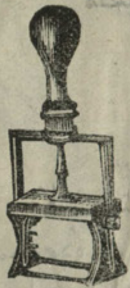

نك زاوودینه سنده هر تورلی روسچه مسلمانچه اشتیمپل و پیچاتلر یلومبا، کلیشه وماناگراملر اورطاچه‌غنه بها برله بیك تیزلکده یخشی ایتوب اشله‌نمکده‌در.

چیت شهرلردن کیلگان زاکازلر توقفسز اشله‌نب نالوژنی پلاتیوژ ایله یبارلمکده‌در.

زادتکه‌سی بولماغان زاکازلر یبارلمس. اچنده مارکه‌سی بولماغان مکتوبلرگه جواب کوندرلمس.

آدریس:

Казань, Воскресенская ул., д. Алкина

М. М. Татарскій.

پچان بازارنده.

کامل ترتیب ایله باره تورغان سودا بیرله‌در.

آدرس اداره خانه‌ده

اورالسق شهرنده تیزدن

آچق اوز لسانمزده

«یاکی تورمش»

اسمنده آطنه‌لق سیاسی، اقتصادی وادبی بر غزیته نشر ایتله باشلاناچقدر.

غزیته‌نك بهاسی: بریلغه ٣ صوم یارطی یلغه ٢ صوم اوچ آیغه ١ صوم‌در.

اعلان بهاسی اوّلگی صحیفه‌دن بر یولی ٢٠ تین.

آخر صحیفه‌ده بر یولی کوبرك باصدر وچیفه کیمنلور

г. Уральскъ редакція газеты „Яни-Турмушъ."

ناشر و محرر مسئول: محمدعلی موسین.

استودینت فیلولوك، آتیستات زریلستی

هم گیمنازیه کلاصلارینه گروپپا برله ویالغز یالغز حاضرلرگه قبول ایته‌در. اوقتو حقی اوقوچینینك کوچینه قاراب. آدرس اداره‌خانه‌ده.

علم وتعلیمگه دائر هفته‌ده بر مرتبه چغا طورغان

„الاصلاح"

غزیته‌سینه آبونه دفتری آچقدر.

یللق بهاسی ٣ صوم یارم یللق ١ صوم ٥٠ تین

اوچ آیلق ١ صوم

شاکردلر ایچون اوچ آیلغی ٧٥ تین

قزان شاکردلرینه آیلاب ٢٥ تین.

غزیته‌مزده علم وتعلیمگه دائر مقاله‌لر اوستینه پارتیه‌لر ودوما احوالاتندن خبر بیرلب طورلاچقدر.

غزیته‌مز معیشته‌مزنك هر طرفندن یازارتلوبنی، خصوصا علم وتعلیم بابلرینك وشاگردلر حیاتینك زمان طلبلرینه موافق صورتده اوزگارتلوینی اوزینه زادالا ایتب قویغاندر.

تاتار غزیته‌لری آراسنده اوزینك بتون صحیفه‌لرینی شول مسئله‌لرگه تخصیص ایتکان برنچی غزیته بولغانلقدن مشاهیر محرر یرینه‌مزنك کوبسی اشتراك ایته‌چکلرینی وعده ایتدیلر

اعلان بهالری: هر سطرغه اوّلگی صحیفه‌ده ٥٠ تین. آخرغی صحیفه‌ده ٣٠ تین.

Объявленіе

впереди текста 50, позади-30к.

کتابچیلرغه اخطار:

چیت شهر کتابچیلرینه کامیسیه بیره‌لمیدر.

کتابچیلرغه هر نومروسی ٥ تیندن حسابلانب پوچته حقی آلاردن بولادر.

آقچه هر آی باشنده یبراب طورمالیدر.

باصلوب چقدی

آلدم بیردم

پییسا بیش پرده‌ده، آلتی کورنشده

محرری:

عیاض افندی اسحاقوف

بهاسی ٣٠ تین

صاتلادر مشهور کتابچیلرده هم ناشرلرنك اوزلرنده.

ناشرلرگه مراجعت اوچون آدریس

Казань Бр. Губайдуллины.

صباح کتبخانه‌سی

سنه ١٩٠٦

مصارفیله باصلوب چیقدی:

اشیا درسلری

برنچی قسم، اثر: ح. زبیری

مکاتب ابتدائیه‌گه مخصوص اوشبو کتاب «معلملره نمونه»ده کورساتلگان، شفاهی معلومات، علم اشیا درسلری ایچون یازلمش اولدیغندن معلملرنڭ دقتلرینی رجا ایته‌مز.

دانه بهاسی: ١٥ تین.

رهبر املا

اثر: حارث فیضی.

بورساله محرری طرفندن تمام توزاتیلوب هم آرتدرلوب، خاریطونڭ مطبعه‌سنڭ اورطافورمه‌ده باصلوب چقدی.

دانه بهاسی: ١٠ تین.

اصول تربیه وتعلیم

اثر: ع. امینی

طوغانندن آلوب سن بلوغـینه قدرلی بالالارنی تربیه‌لمك، الفبا، قرائت، علم حال، لسان، تاریخ، جغرافیا، حساب کبی مکاتب ابتدائیه ورشدیه درسلرینی تعلیم ایتمك اصولنی آوروپا لسانلرنده اولان اصول تربیه وپیداغوغیا کتابلرینه موافق روشچه بیان اینکان اوشبو رساله‌نڭ هر معلم ومربی نڭ قولنده برنسه‌سی بولمقینی توصیه ایته‌مز.

دانه بهاسی: ٢٥ تین.

کوبلاب آلدرچیلرغه بیوك اکرام وتنزیل

تیلیغرام وخطایچون آدریس «САБАХЪ» Казань, книгоиздательство

معارف کتبخانه‌سی

سنه تأسیس ١٩٠١ معارف کتبخانه‌سی کتابچیلرغه بیوك اکرام!

کتبخانه‌مز طرفندن نشر ایتلگان مکتب کتابلری

منتظم الفبا (محمد الرحیم حنفی اثری)	٨ تین	مختصر علم حال (عبید الله فیضی اثری)	١٠ تین
قرائت ترکی (عبید الله فیضی اثری)	١٥ «	مدخل جغرافیه (حارث فیضی اثری)	١٢ «
ترکی اوقو (احمدجان خلفه اثری)	١٥ «	تأریخ انبیا (ع. جلیللر اثری)	١٥ «
برمکتب بالاسینڭ سوزلری (ش. کولتسی)	٥ «	تأریخ انبیا وخلفأ عباسیه بتکانچه ٥ نچی	
فن التجوید (شهیدعونی اثری)	٦ «	طبی (رحیم حنفی اثری)	١٠ «
قواعد ترکی (فیضی اثری)	١٠ «	حساب مسئله‌لری (والتسوفدن ترجمه)	١٥ «
صرف ترکی (احمدجان خلفه اثری)	١٥ «	ارکان اسلامدن برنچی جزء ایمان	
		مختصر هندسه (داویدفدن ترجمه)	

اوچ صومغه قدر پوچطه مارکه‌سی مقبولدر. زاداتکه‌سز زاکازلر، کوندرله‌س.

КАЗАНЬ. Книгоиздательство Т-во Камалютдинова и К°, на Сѣнной

محررلرگه:

قیمتلی عمرگزنڭ، عزیز دقیقه‌لرنی صرف ایدوب، چن کوڭلگز ایله یارانه تورغان خلقگزغه، خدمت نیتی برلن بازغان کتابلرگزنی؛ مطبوعات عالمینه چغاروب، طبعسی جهتندن‌ده هر کمنڭ دقتنی جلب ایدونی تلاسه‌گز.

شرف مطبعه‌سی

نه مراجعت ایدگز!

Казань, Типографія ШАРАФЪ.

صاتله‌در آرغینه توتلغان ۋوزوك «Возокъ» برآطقه جیگله توران شهر ایچون. آدرس: بایبریچنو گارشیچنایا ارام دوم ٢٣ یه کیموڤوی

Редакторъ-Издатель В. Бахтіяровъ. محرر وناشر: وفا بختیارف Тип. „Бр. Каримовыхъ", въ Казани.